

Vergaderjaar 1997–1998

25 900

Wijziging van de Algemene nabestaandenwet in verband met gebleken onbillijkheden

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

1. ALGEMEEN DEEL

1. Inleiding

Naar aanleiding van verzoeken van leden van de Tweede Kamer heeft het kabinet besloten de Algemene nabestaandenwet (ANW) op enkele punten te wijzigen. De bedoeling hiervan is onbedoelde en ongewenste effecten die bij de uitvoering van de wet naar voren zijn gekomen en naar verwachting zullen optreden te repareren. De voorstellen tot wijziging zijn in de brief van 15 september 1997 (kamerstukken II 1996/97, 25 517, nr. 2) aan de Tweede Kamer kenbaar gemaakt. De Tweede Kamer heeft met deze voorstellen ingestemd. In dit wetsvoorstel worden de aangekondigde wijzigingen geregeld, met uitzondering van die voorstellen die betrekking hebben op het Inkomens- en samenloopbesluit Anw.

Aanleiding voor de voorgestelde wijzigingen was het gevoelen bij veel betrokkenen (kamerleden, maatschappelijke groeperingen en burgers) dat de ANW onevenredig zwaar uitwerkt voor zowel oud AWW-gerechtigden (dat wil zeggen nabestaanden die een uitkering hadden op grond van de Algemene Weduwen- en Wezenwet (AWW) voor de inwerkingtreding van de ANW; hierna te noemen voormalig AWWers) als voor personen die nabestaande zijn geworden of zullen worden na inwerkingtreding van de ANW. Hierbij werd dan gedacht aan het feit dat sommige voormalig AWWers per 1 januari 1998 de gehele uitkering zouden verliezen, dat de inkomensvoets voor bepaalde vormen van inkomen in verband met arbeid niet redelijk werd geacht en dat het voeren van een gezamenlijke huishouding door de nabestaande het in sommige gevallen maatschappelijk ongewenste gevolg van het beëindigen van de uitkering zou hebben. Daarnaast werd het ongewenst geacht dat sommige personen in de toekomst geen uitkering zullen krijgen, terwijl zij die onder de AWW wel gehad zouden hebben.

Tijdens het overleg met de Tweede Kamer is besloten tot de volgende wijzigingen:

1. een inkomensafhankelijke bodem ter hoogte van 30% minimumloon voor voormalig AWWers;

2. het beschouwen van arbeidsvoorwaardelijke regelingen als inkomen uit arbeid;
3. uitbreiding van de tijdelijke overgangsregeling voor personen geboren na 1 januari 1950 en voor 1 juli 1956, waarvan de echtgenoot naar verwachting zal overlijden op of na 1 juli 1999 terwijl hij zijn overlijdensrisico niet particulier kan verzekeren gezien zijn gezondheidstoestand;
4. het beschouwen van meerderjarige aangehuwde en pleegkinderen als eerstegraads bloedverwanten;
5. het toekennen van een herlevingsperiode na het beëindigen van het uitkeringsrecht bij het gaan voeren van een gezamenlijke huishouding;
6. het tegengaan van uitkeringsverlies bij thuisverzorging van een hulpbehoevende.

In dit wetsvoorstel worden de wijzigingen ad 3, 4, 5 en 6 in de ANW geregeld ten behoeve van personen die vanaf 1 juli 1996 nabestaande zijn geworden. Voor voormalig AWWers is inmiddels op basis van artikel 67, achtste lid van de ANW bij ministeriële regeling de Tijdelijke regeling reparaties overgangsrecht ANW getroffen die betrekking heeft op de punten 1, 4, 5 en 6. Deze punten zijn overigens ook opgenomen in dit wetsvoorstel; de ministeriële regeling zal worden ingetrokken als dit wetsvoorstel in werking is getreden. Het tweede punt is geregeld in een wijziging van het Inkomens- en samenloopbesluit Anw (Stb. 1997, 610). Bovendien worden in dit wetsvoorstel enkele andere artikelen gewijzigd, die deels een technisch karakter hebben. De bepalingen in dit wetsvoorstel hebben terugwerkende kracht tot en met 1 juli 1996.

2. De achtergrond van de wijzigingen

2.1. Uitbreiding tijdelijke overgangsregeling

Op grond van de huidige wetgeving (artikel 66a van de ANW) is de situatie als volgt. Nabestaanden geboren tussen 1 januari 1950 en 1 juli 1956 hebben recht op nabestaandenuitkering tot hun 65e jaar indien hun huwelijkspartner overlijdt tussen 1 juli 1996 en 1 juli 1999. De bedoeling daarvan was om gedurende enige tijd iedereen die minimaal 40 jaar was bij inwerkingtreding van de ANW dezelfde rechten te geven als onder de AWW. Aanleiding voor deze regeling was de problematiek van mensen die het overlijdensrisico niet particulier konden verzekeren, en onder de ANW geen, en onder de AWW wel uitkeringsrecht zouden hebben. De huidige regeling is problematisch voor met name potentiële nabestaanden die onder de tijdelijke overgangsregeling vallen, namelijk: nabestaanden geboren na 1 januari 1950 en voor 1 juli 1956, die gehuwd waren voor 1 juli 1996 en die gehuwd zijn op de dag van overlijden van de echtgenoot, en waarvan de echtgenoot overlijdt op of na 1 juli 1999 terwijl deze zich nu niet kan verzekeren voor het overlijdensrisico wegens zijn gezondheidstoestand. De personen waarvoor dit dreigt hebben naar verwachting geen recht op nabestaandenuitkering onder de huidige wet (tenzij zij jonge kinderen hebben of arbeidsongeschikt zijn), terwijl hun echtgenoot zich ook niet particulier kan verzekeren. Om hieraan tegemoet te komen wordt een aanvullende regeling getroffen door middel van een uitbreiding van de huidige tijdelijke overgangsregeling, die betrekking heeft op nabestaanden geboren op of na 1 januari 1950 en voor 1 juli 1956, die gehuwd waren op 1 juli 1996 en die gehuwd zijn bij overlijden van de echtgenoot. Deze aanvullende regeling houdt in dat betrokkenen zich in 1998 aanmelden bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB) en te zijner tijd in aanmerking komen voor een nabestaandenuitkering. Betrokkenen moeten daarbij aantonen dat zij niet geaccepteerd worden door een verzekeraar of alleen tegen een hogere premie dan

gebruikelijk voor dezelfde overlijdensrisicoverzekering. De SVB registreert deze mensen en incasseert een maatschappelijk aanvaardbare bijdrage. Indien deze mensen op enig moment na 30 juni 1999 nabestaande worden (dit is niet in de tijd begrensd), krijgen zij een nabestaandenuitkering onder de gebruikelijke condities (alsof het overlijden had plaatsgevonden voor 1 juli 1999), dus tot hun 65e, en met de inkomenstoets.

Om praktische redenen zullen de voorwaarden waaronder bovengenoemde personen in aanmerking kunnen komen voor de regeling, in een algemene maatregel van bestuur op grond van de ANW worden uitgewerkt. De algemene maatregel van bestuur zal de volgende inhoud hebben.

Voor de toepassing van de regeling wordt als onverzekerbaar beschouwd degene die óf door een verzekeraar op medische gronden geweigerd wordt voor een overlijdensrisicoverzekering, óf slechts wordt geaccepteerd tegen een premie die minimaal 2,5 keer zo hoog is als de premie voor een persoon zonder gezondheidsrisico's in de zelfde leeftijdscategorie voor dezelfde verzekering. Bij een overlijdensrisicoverzekering kan het gaan om een willekeurig pakket bij een door betrokkene zelfgekozen verzekeraar. Hierbij is het niet relevant of betrokkene een verzekering op zijn eigen leven afsluit met zijn vrouw of haar man als begunstigde, of dat de vrouw dan wel de man de verzekering afsluit op het leven van betrokkene. De hoogte van het uit te keren bedrag is hierbij niet van belang. De onverzekerbaarheid wordt bepaald door het verschil in premie voor eenzelfde pakket tussen iemand met een gezondheidsrisico en een vergelijkbaar iemand van hetzelfde geslacht en binnen dezelfde leeftijdscategorie zonder gezondheidsrisico. Men kan zelf beide premies met elkaar vergelijken, omdat beide premies (de reguliere en de verhoogde premie) door de verzekeraar worden geleverd. De verzekeraar kan bij de vaststelling van zijn premie desgewenst overleg plegen met de eigen herverzekeraar.

Het gaat dus niet om de hoogte van de premie als zodanig, maar om het verschil tussen beide premies. De factor 2,5 is vastgesteld naar analogie van de factor bij de Wet Medefinanciering aanvullende arbeidsongeschiktheidsverzekeringen (MAAV). Een premie die 2,5 keer of meer hoger is, wordt beschouwd als een maatschappelijk gezien te hoge premie.

Na melding bij de SVB als onverzekerbaar en nadat gebleken is dat ook aan de overige voorwaarden is voldaan, dient betrokkene een bijdrage aan de SVB te betalen. De hoogte hiervan is bepaald door uit te gaan van de premie die betaald zou moeten worden voor een particuliere overlijdensrisicoverzekering die een maandelijks uitkering verstrekt die qua hoogte vergelijkbaar is met de nabestaandenuitkering op grond van de ANW, met inkomenstoets. Er is hierbij uitgegaan van de berekening door een onafhankelijk actuariel bureau. De bijdrage is bepaald op 2,5 keer de premie zonder winstmarge, zonder onderscheid naar geslacht, en zonder rekening te houden met leeftijd. Deze bijdrage wordt bij ministeriële regeling vastgesteld en zal jaarlijks worden aangepast aan de ontwikkelingen van het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie. Thans zou de bijdrage vastgesteld kunnen worden op circa 100 gulden per maand; de bijdrage hoeft pas betaald te worden vanaf juli 1999. Restitutie van de betaalde bijdragen vindt niet plaats, ook niet als niet langer voldaan wordt aan de voorwaarden van de regeling.

Voor de volledigheid wordt nog vermeld dat de te betalen bijdrage geen directe relatie heeft met de situatie op de markt. Het betreft in feite een fictieve premie voor een fictief product. Immers, de markt kent geen inkomens-getoetste uitkeringen, en de kosten voor een ANW-nabestaandenuitkering te zijner tijd zijn gegeven het hogere risico per definitie hoger dan de opbrengst van de bijdragen. Meestal zal in de markt sprake zijn van leeftijds- en sexe-afhankelijke premies. De regeling

moet gezien worden als een tijdelijke maatregel in het kader van de overgang van AWW naar ANW. De regeling heeft betrekking op een ander product dan de markt kent. Het betreft ook geen verzekering bij de SVB, maar het voldoen aan aanvullende uitkeringsvoorwaarden voor de ANW. Bij niet-betalen bestaat na overlijden geen recht op nabestaanden-uitkering. Voor de volledigheid zij vermeld dat betaling van deze bijdrage los staat van de gewone procentuele premie die betaald wordt aan de belastingdienst bij de belasting en premieheffing voor de volksverzekeringen.

Melding bij de SVB kan geschieden zowel door beide echtgenoten of een van beiden. Wie van beiden de bijdrage betaalt, is niet relevant. De melding dient te geschieden voor 1 januari 1999. Op die manier zal tijdig duidelijk zijn op hoeveel mensen deze regeling betrekking heeft. Verzekeraars kunnen de kosten van de medische keuring, indien betrokkene zich meldt bij de SVB en voor de regeling geaccepteerd wordt, van de SVB vergoed krijgen. Hierbij worden standaardtarieven gehanteerd, die in de hierboven genoemde ministeriële regeling worden vastgesteld.

De procedure om zich als onverzekerbaar te melden bij de SVB, heeft alleen zin als de man of vrouw van de onverzekerbare geboren is tussen 1 januari 1950 en 1 juli 1956. Is de man of vrouw die nabestaande wordt, geboren voor 1950, dan bestaat al recht op uitkering. Is de man of vrouw geboren op of na 1 juli 1956, dan ontstaat ook met deze regeling geen recht op uitkering tot het 65e jaar. Er bestaat immers geen recht op grond van de hoofdregel van artikel 14 ANW («recht op nabestaandenuitkering heeft de nabestaande geboren voor 1950»), en ook niet op grond van artikel 66a gezien de voorwaarde «geboren voor 1 juli 1956». Omdat de inkomenstoets van kracht is, kan aanmelding minder zinvol zijn als de (potentiële) nabestaande inkomen heeft na het overlijden van de echtgenoot. Een en ander is afhankelijk van de verwachtingen die men heeft over zijn inkomen en de hoogte daarvan. Een nabestaande die geboren is tussen januari 1950 en juli 1956, kan recht hebben op uitkering als hij een kind onder de 18 heeft of arbeidsongeschikt is. Desalniettemin kan aanmelding bij de SVB in dat geval zinvol zijn; dit is ter persoonlijke afweging.

Personen die niet gehuwd waren op 1 juli 1996 en op moment van aanmelding, kunnen zich niet melden bij de SVB. De regeling geldt dus bijvoorbeeld niet voor personen die een gezamenlijke huishouding voeren, die later gehuwd of gescheiden zijn, of die hun partnerschap hebben laten registreren.

De betaalde bijdragen worden gestort in het Nabestaandenfonds; hiertoe wordt in dit wetsvoorstel de Wet financiering volksverzekeringen aangepast.

2.2. Bepalingen met betrekking tot de gezamenlijke huishouding

Aanleiding voor de wijzigingen met betrekking tot de gezamenlijke huishouding wordt gevormd door het gegeven dat er een aantal situaties is waarin de SVB tot het oordeel komt of zou kunnen komen dat sprake is van een gezamenlijke huishouding waardoor het uitkeringsrecht van de nabestaande eindigt, terwijl dit maatschappelijk gezien ongewenst wordt geacht.

Het gaat bijvoorbeeld om de volgende situaties:

- een nabestaande heeft een aangehuwd kind of pleegkind in huis dat 18 jaar wordt; omdat hier geen sprake is van de uitzondering voor eerstegraads bloedverwanten, verliest de nabestaande de uitkering;
- een echtpaar woont samen met de broer van een van hen; na

- overlijden van de echtgenoot krijgt zijn vrouw geen nabestaanden-uitkering omdat zij een gezamenlijke huishouding voert met haar zwager/broer;
- een grootmoeder heeft haar studerende kleindochter op kamers wonen en deze kleindochter helpt in het huishouden van haar oma; indien dit een gezamenlijke huishouding is, verliest de grootmoeder haar nabestaandenuitkering;
 - een nabestaande heeft een hulpbehoevende in huis genomen ter verzorging, zodat deze niet hoeft te worden opgenomen in een instelling op grond vna de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ); indien hier sprake is van een gezamenlijke huishouding, verliest de nabestaande de uitkering.

Indien in dergelijke situaties naar het oordeel van de SVB sprake is van een gezamenlijke huishouding, betekent dit dat de nabestaande de uitkering geheel verliest, terwijl het uitkeringsrecht niet kan herleven, ook niet als de andere persoon het huishouden verlaat. De uitkeringsgevolgen van een gezamenlijke huishouding zijn daardoor voor de ANW veel ingrijpender dan voor andere wetten (bv. de Algemene Ouderdomswet (AOW) en de Algemene bijstandswet Abw). Om die reden acht de regering het gewenst de ANW op dit punt aan te passen.

Met betrekking tot het punt van de meerderjarige aangehuwde kinderen en pleegkinderen wordt bepaald dat in de bepaling met betrekking tot de gezamenlijke huishouding dergelijke kinderen gelijk worden gesteld met bloedverwanten in de eerste graad. Dit ligt ook voor de hand omdat ook voor het recht op nabestaandenuitkering aangehuwde kinderen en pleegkinderen gelijk worden gesteld met «gewone» kinderen. Door de gelijkstelling met bloedverwanten in de eerste graad wordt bereikt dat het recht op nabestaandenuitkering ontstaat of niet eindigt.

In andere gevallen gaat het om situaties waarin mensen, voor hen onverwacht, als gezamenlijke huishouding aangemerkt worden. Het gevolg is dat het recht op nabestaandenuitkering eindigt. Dit gevolg kan niet meer ongedaan gemaakt worden, ook niet als de andere persoon elders gaat wonen, of als zij hun situatie anders vorm geven. Het is echter gewenst dat de nabestaande die met deze gevolgen geconfronteerd wordt, de gelegenheid krijgt zich te bezinnen op de wenselijkheid van het voeren van een gezamenlijke huishouding.

Indien betrokkenen van mening zijn geen gezamenlijke huishouding te willen voeren, kunnen zij deze beëindigen, waarna het uitkeringsrecht weer kan herleven of ontstaan.

In het wetsvoorstel wordt nu bepaald dat er een periode van zes maanden is waarin de SVB een nieuwe beslissing of er al dan niet sprake is van een gezamenlijke huishouding kan nemen. Betrokkenen kunnen in die periode besluiten of zij een gezamenlijke huishouding willen gaan of blijven voeren (met de gevolgen van dien, namelijk einde van de nabestaanden-uitkering), of dat zij de gezamenlijke huishouding beëindigen door uit elkaar te gaan of de situatie een andere, zakelijke vorm te geven (bijvoorbeeld een onderhuursituatie). Vanaf het moment dat de nabestaande volgens de SVB geen gezamenlijke huishouding (meer) voert, wordt de uitkering (weer) uitbetaald, mits de nieuwe situatie binnen zes maanden een feit is. Overigens zal dit niet licht aannemelijk gemaakt kunnen worden.

Een dergelijke herlevingsperiode geldt niet alleen voor de hierboven genoemde voorbeelden, maar om redenen van rechtszekerheid voor alle gevallen waarin de nabestaande een gezamenlijke huishouding gaat voeren, de uitkeringsgevolgen daarvan aanvaardt, maar waarbij vervolgens de gezamenlijke huishouding binnen korte tijd weer beëindigd wordt.

Voor nabestaanden waarvan de nabestaandenuitkering al geëindigd is omdat zij, nadat zij nabestaande zijn geworden op een moment vanaf 1 juli 1996, een gezamenlijke huishouding zijn gaan voeren, bestaat alsnog recht op uitkering als zij binnen zes maanden na inwerkingtreding van deze wet geen gezamenlijke huishouding meer voeren (artikel III).

Voor de achtergrond van de regeling voor hulpbehoevenden wordt verwezen naar de brief van de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over dit punt aan de Tweede Kamer (kamerstukken II 1996/97, 25 517, nr. 1). Indien een nabestaande een hulpbehoevende in huis neemt ter verzorging, eindigt de uitkering niet, maar wordt de uitkering verlaagd tot een hoogte van 50% minimumloon (rekening houdend met schaalvoordelen). Hetzelfde geldt als de nabestaande zelf hulpbehoevend is, en bij een ander gaat wonen om verzorgd te worden. Indien de gezamenlijke huishouding eindigt, doordat een van beiden naar elders vertrekt of doordat de partner van de nabestaande overlijdt, gaat de uitkering weer omhoog naar het gangbare niveau van 70% minimumloon. Voor de volledigheid zij vermeld dat op de uitkering (50% of 70%) uiteraard de inkomstenstoets van toepassing is. Ook anderszins gelden de gebruikelijke uitkeringsvoorwaarden; indien de nabestaande bijvoorbeeld hertrouwt, eindigt de uitkering. De 50%-uitkering wordt gebruteerd op identieke wijze als de nabestaandenuitkering.

Een soortgelijke bepaling is getroffen voor de «huishoudwees» (een wees met recht op wezenuitkering op grond van artikel 26, lid 2, onderdeel c van de ANW) die een gezamenlijke huishouding voert met een hulpbehoevende; deze kan de wezenuitkering behouden.

Wat verstaan wordt onder een hulpbehoevende, wordt uiteengezet in de artikelsgewijze toelichting. Het kan daarbij voorkomen dat de hulpbehoevende zich aan een geneeskundig onderzoek moet onderwerpen (onderdeel M); veelal zal de beoordeling aan de hand van medische dossiers kunnen gebeuren.

2.3. Wijzigingen die betrekking hebben op het overgangsrecht voor voormalig AWWers.

Op grond van het huidige artikel 67 van de ANW is de situatie als volgt. Voormalig AWWers, geboren voor 1941, behouden met ingang van 1998 in alle gevallen een uitkeringsdeel ter hoogte van 30%, dus ook als zij op 1 juli 1996 en 31 december 1997 samenwonen (en tengevolge van de gelijkstelling van ongehuwd samenwonenden met gehuwden hun uitkering zouden verliezen) en ongeacht hun inkomen. Voormalig AWWers geboren op of na 1 januari 1941, kunnen wel de hele uitkering verliezen. De inkomensachteruitgang die AWWers per 1 januari 1998 zouden ondervinden, is in veel gevallen problematisch. Het is vaak voor betrokkenen moeilijk hun uitgavenpatroon aan te passen en zo de inkomens-terugval te compenseren. De tijdsperiode van anderhalf jaar tot januari 1998 is daarvoor te kort gebleken. Bovendien werd het onderscheid op grond van het geboortjaar onvoldoende onderbouwd geacht. Om meer recht te doen aan het beginsel van rechtszekerheid is daarom in de hiervoor genoemde ministeriële regeling op grond van artikel 67 van de ANW geregeld dat de leeftijdsgrens vervalt. Dit betekent dat alle voormalig AWWers per 1 januari 1998 in beginsel een inkomens-onafhankelijk uitkeringsdeel ter hoogte van 30% minimumloon behouden. Voor de volledigheid zij vermeld dat dit uitkeringsdeel eindigt als de nabestaande een gezamenlijke huishouding gaat voeren of hertrouwt, of als de partner waarmee wordt samengewoond, overlijdt en daardoor een nieuw uitkeringsrecht ontstaat.

Het bepaalde in de ministeriële regeling is om redenen van overzichtelijkheid ook in dit wetsvoorstel opgenomen. Datzelfde geldt voor de daarin geregelde bepalingen ten aanzien van de gezamenlijke huishouding. Na inwerkingtreding van deze wet zal de ministeriële regeling worden ingetrokken.

2.4. Andere wijzigingen

a. einde halfwezenuitkering

Volgens de huidige wetgeving eindigt de halfwezenuitkering als de nabestaande of de verzorger 65 jaar wordt. Achterliggende gedachte hierbij is dat de halfwezenuitkering meestal gecombineerd wordt met de nabestaandenuitkering; als de nabestaande 65 wordt, ontvangt deze een AOW-uitkering ter hoogte van 90% minimumloon (artikel 9, lid 1, onderdeel c; sociaal minimum éénoudergezin). Betrokkene zit dan zowel voor het 65e jaar (nabestaandenuitkering 70% en halfwezenuitkering 20% minimumloon) als daarna op het relevante sociaal minimum.

Naast de sociaal-minimumgarantie die de halfwezenuitkering heeft, heeft deze uitkering echter nog een doelstelling, namelijk het bieden van een «verzorgingsuitkering». Dit doel komt meer in beeld indien de nabestaande geen nabestaandenuitkering ontvangt door de inkomens-toets of doordat hij hertrouwd is, of als een ander dan de overgebleven ouder voor de halfwees zorgt. In het laatste geval is het minder gewenst dat de halfwezenuitkering eindigt bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd. Gedacht kan bijvoorbeeld worden aan de situatie dat grootouders voor een halfwees zorgen. Om die reden wordt thans geregeld dat de halfwezenuitkering alleen eindigt als de nabestaande een AOW-uitkering ter hoogte van 90% minimumloon ontvangt.

b. halfwezenuitkering ten behoeve van personen die halfwees zijn geworden onder de AWW en waarvan de overgebleven ouder niet bijdraagt aan de verzorging en opvoeding:

Het gaat hierbij om de volgende situatie. Een kind is halfwees geworden voor 1 juli 1996. In de meeste gevallen zal de situatie dan zo zijn dat dit kind bij de overlevende ouder woont, die een AWW-pensioen ontving. Er zijn echter ook gevallen waarin een dergelijke halfwees door een ander wordt opgevangen, bijvoorbeeld een familielid, omdat de overlevende ouder niet in staat is het kind te verzorgen. In beginsel zal de overlevende ouder in zo'n situatie op grond van zijn wettelijke onderhoudsplicht een financiële bijdrage leveren aan de verzorger van de halfwees. Er zijn echter ook situaties denkbaar dat de overlevende ouder geen substantiële financiële bijdrage levert, omdat hij onvindbaar is, geen contact heeft met het kind dan wel geen financiële bijdrage hoeft te leveren gezien zijn inkomen. Gezien het feit dat in het laatste geval de verzorger verantwoordelijk is voor alle onderhoudskosten van het kind, zonder daartoe wettelijk verplicht te zijn, en gezien het feit dat onder de Anw voor een dergelijke halfwees wel recht op halfwezenuitkering zou bestaan voor de verzorger, wordt in dit wetsvoorstel geregeld dat voor dergelijke halfwezen ook recht op halfwezenuitkering bestaat, met terugwerkende kracht vanaf 1 juli 1996.

Concreet gaat het om het volgende: een kind, halfwees geworden voor 1 juli 1996, wordt door een ander dan de overlevende ouder verzorgd. De overlevende ouder heeft al geruime tijd voor het overlijden van de andere ouder geen substantiële bijdrage geleverd aan de verzorging en opvoeding van het kind, niet in financiële zin en niet anderszins, doet dit niet na het overlijden en zal dit naar verwachting ook niet gaan doen. De verzorger van het kind zal dit aannemelijk moeten maken. Dit kan bijvoorbeeld door een rechterlijke uitspraak te overleggen waaruit blijkt dat de overlevende ouder geen bijdrage hoeft te betalen, of een verklaring

dat de overlevende ouder niet voldoet aan zijn door de rechter opgelegde alimentatieverplichting.

Het kan voorts zijn dat de overlevende ouder niet op zijn verplichtingen kan worden aangesproken omdat zijn verblijfplaats onbekend is. Het kan dan veelal niet van de verzorger gevergd worden dat hij zelf naspeuringen verricht naar de verblijfplaats. In die gevallen behoort het tot de taak van de SVB om hiernaar een onderzoek in te stellen. Ook in bepaalde andere gevallen kan niet van de verzorger gevergd worden dat hij de overlevende ouder aanspreekt op diens verplichtingen, bijvoorbeeld als er sprake is van een ernstig en onverzoenlijk conflict tussen de overlevende ouder en het kind of de verzorger rond levensovertuiging en cultuur, of ernstig fysiek of geestelijk geweld van de overlevende ouder.

Indien de overlevende ouder wel een financiële bijdrage betaalt in een van de hiervoor geschetste situaties, maar deze is lager dan de halfwezen-uitkering, wordt de halfwezenuitkering met dat bedrag verlaagd. Op die manier wordt bereikt dat de verzorger in ieder geval een bedrag ontvangt dat overeenkomt met de hoogte van de halfwezenuitkering.

Voor de duidelijkheid zij vermeld dat voor het recht op halfwezenuitkering voor een kind dat halfwees is geworden onder de AWW, aanvullende eisen worden gesteld vergeleken met het recht op halfwezenuitkering voor een kind dat halfwees is geworden na inwerkingtreding van de ANW.

3. Financiële gevolgen

De kosten van toekenning van een 30%-uitkering aan nabestaanden met een recht verkregen voor 1 juli 1996 en geboren op of na 1 januari 1941, worden geraamd 113 miljoen voor 1998 en respectievelijk 107, 101 en 96 miljoen voor de drie daaropvolgende jaren. Structureel zijn er geen kosten.

De uitbreiding van de tijdelijke overgangsregeling bij overlijden van de partner op of na 1 juli 1999 kost naar verwachting in 1999 1 miljoen gulden, in 2000 2 miljoen en in 2001 3 miljoen gulden. Structureel geeft de uitbreiding geen extra kosten.

Het toekennen van een herlevingsperiode na het beëindigen van het uitkeringsrecht bij het gaan voeren van een gezamenlijke huishouding kost rond de 1 miljoen per jaar, ook structureel.

De budgettaire gevolgen van het toekennen van een uitkering bij een zorgrelatie met een hulpbehoevende zijn tentatief geraamd op 5 miljoen per jaar en ook 5 miljoen structureel.

De kosten van de overige voorstellen zijn verwaarloosbaar, daar het slechts om kleine aantallen nabestaanden gaat.

Samengevat:

	1998	1999	2000	2001	structureel
30%-uitkering	113	107	101	96	0
tijdelijke overgangsregeling	0	1	2	3	0
herlevingsperiode	1	1	1	1	1
zorgrelaties	5	5	5	5	5

De kosten van het totale pakket aan maatregelen in het kader van de Anw worden gedekt uit de opbrengsten van het wetsvoorstel Beperking export uitkeringen.

2. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Artikel I

Onderdeel A (artikel 1 van de ANW)

In dit onderdeel wordt in onderdeel f van artikel 1 van de ANW een uitbreiding gegeven van de term halfwees en worden tevens twee nieuwe definities aan het artikel toegevoegd namelijk de definitie van hulpbehoevende en van gezamenlijke huishouding ten behoeve van de verzorging van een hulpbehoevende. Deze laatste begrippen zijn van belang bij de gevolgen die de ANW verbindt aan de situatie dat een nabestaande een gezamenlijke huishouding voert (bijvoorbeeld in de artikelen 15 en 16 van de ANW).

Ten aanzien van de uitbreiding van het begrip halfwees kan, in aanvulling op punt 2.4, onder b, van het algemeen gedeelte van deze toelichting nog het volgende worden opgemerkt. Het gaat hier om een kind dat voor 1 juli 1996 halfwees is geworden. Bedoeld wordt ten behoeve van een aantal van deze kinderen een voorziening te treffen namelijk voor die kinderen die al geruime tijd voor het overlijden van de ene ouder niet door de overlevende ouder zijn verzorgd en opgevoed en waarin door het overlijden van die ene ouder geen wijziging is gekomen. Dit betekent dat dit kind na het overlijden van die ene ouder bij derden verblijft. Om te voorkomen dat deze derden volledig dienen te voorzien in de kosten voor de opvoeding en verzorging van dat kind, daar de overblijvende ouder hiertoe geen substantiële bijdrage levert, kunnen ook verzorgers (voor de halfwezenuitkering worden ook deze personen als nabestaande aangemerkt (artikel 22, tweede lid, van de ANW)) aanspraak maken op een halfwezenuitkering.

In artikel 1, onderdeel k, van de ANW wordt de term hulpbehoevende geïntroduceerd. Onder hulpbehoevende wordt verstaan de persoon die vanwege ziekte of een of meer stoornissen van lichamelijke, verstandelijke of geestelijke aard blijvend niet in staat is een eigen huishouding te voeren daar hij dagelijks is aangewezen op intensieve zorg van anderen. De term «zorg» dient in dit verband ruim te worden opgevat. Er dient bijvoorbeeld tevens onder te worden verstaan begeleiding. Als hulpbehoevend kunnen daarom bijvoorbeeld worden aangemerkt personen die

- 1° (ernstig) beperkt zijn in de communicatie met anderen;
- 2° zich zonder hulp van anderen binnenshuis niet of nauwelijks en buitenshuis niet kunnen verplaatsen;
- 3° zonder hulp van anderen niet of nauwelijks in staat zijn de algemeen gebruikelijke dagelijkse levensverrichtingen uit te voeren (zich aan- en uit te kleden, zich te wassen, te eten, te drinken en naar het toilet te gaan);
- 4° verstandelijk gehandicapt zijn (bv. syndroom van Down); of
- 5° slechts bij intensief en regelmatig medicijngebruik in staat zijn permanent zelfstandig te wonen doch door ontkenning van hun ziekte deze medicijnen niet of onvoldoende gebruiken (bv. manische depressiviteit, schizofrenie)

Voor alle duidelijkheid: dit is geen limitatieve opsomming. De aanwezigheid van een ziekte of stoornis op zich is dan ook niet voldoende om als hulpbehoevende te worden aangemerkt. Dit is individueel bepaald. Het is derhalve dan ook niet de bedoeling dat alle personen die een beperkt aantal uren per week thuishulp (nodig) hebben onder de definitie van hulpbehoevende vallen. Deze personen zijn in het algemeen, weliswaar met enige hulp, in staat blijvend een eigen huishouding te

voeren. Hierbij zal immers in het algemeen geen sprake zijn van intensieve zorg.

In de praktijk zal dit betekenen dat een hulpbehoevende een persoon is die ook in een op de AWBZ gebaseerde instelling opgenomen zou kunnen worden maar daar om hem of haar moverende redenen van afziet of voor opname in een dergelijke instelling op een wachtlijst staat.

Naast de term hulpbehoevende wordt de term gezamenlijke huishouding ten behoeve van de verzorging van een hulpbehoevende in de ANW geïntroduceerd. Hieronder wordt verstaan de situatie dat een nabestaande een gezamenlijke huishouding voert met een hulpbehoevende indien de nabestaande of de overleden verzekerde een huishouding is gaan voeren met het doel de hulpbehoevende te gaan verzorgen, of de situatie dat een nabestaande die zelf hulpbehoevend is een gezamenlijke huishouding voert met een ander om door die ander te worden verzorgd. Naast het feit dat er sprake moet zijn van een hulpbehoevende is het van belang dat het (in het verleden) samen in een woning gaan wonen (door de overleden verzekerde voor diens overlijden of de nabestaande) gebeurd is met het oog op de verzorging van die hulpbehoevende. Voor de volledigheid wordt hier nog opgemerkt dat de hier bedoelde nabestaanden aanspraak hebben op een nabestaandenuitkering van 50% van het netto-minimumloon (zie onderdeel F-wijziging van artikel 17 van de ANW).

Gelet op de naar verwachting beperkte groep van nabestaanden die van de regeling (recht krijgen respectievelijk recht behouden op een deel van de nabestaandenuitkering) gebruik zal maken en de expertise (in verband met de uitvoering van andere regelingen) die op dit punt reeds bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB) bestaat wordt de SVB bij het bepalen of een persoon als hulpbehoevende in de zin van deze wet kan worden aangemerkt de vrijheid gegeven een eigen uitvoeringsbeleid te voeren. Deze beleidsvrijheid is noodzakelijk daar het niet mogelijk blijkt een eenduidige definitie van hulpbehoevende te treffen. Om deze reden is volstaan met een algemene definitie. Nader uitvoeringsbeleid is bijvoorbeeld noodzakelijk ten aanzien van de vraag op welke wijze bepaald wordt of er sprake is van een hulpbehoevende en of het doel van de gezamenlijke huishouding bij de aanvang van de huishouding is geweest het verzorgen van die hulpbehoevende. Op grond van artikel 37 van de ANW (zie artikel I, onderdeel M van dit wetsvoorstel) kan de SVB de hulpbehoevende aan een geneeskundig onderzoek onderwerpen om te beoordelen of er sprake is van hulpbehoevendheid.

Onderdeel B (artikel 3 van de ANW)

In dit onderdeel wordt aan artikel 3 een nieuw lid toegevoegd. Artikel 3 bepaalt in welke gevallen men mede als gehuwd of als echtgenoot wordt aangemerkt. Dit is het geval indien de ongehuwde meerderjarige met een andere ongehuwde meerderjarige een gezamenlijk huishouding voert tenzij het betreft een bloedverwant in de eerste graad. Deze uitzondering tot bloedverwanten in de eerste graad wordt thans als te beperkt ervaren. Een nabestaande die achterblijft met een eigen kind van de overledene dat geen eigen kind van hem is, heeft als gevolg hiervan geen aanspraak op een nabestaandenuitkering. De toevoeging van een nieuw zevende lid aan artikel 3 voorziet in de uitbreiding van het begrip bloedverwant in de eerste graad: ook een meerderjarig aangehuwd of voormalig pleegkind van de nabestaande of een meerderjarig eigen, aangehuwd of voormalig pleegkind van de overleden verzekerde of van de persoon die met de nabestaande een gezamenlijke huishouding voert, wordt aangemerkt als bloedverwant in de eerste graad.

Dit betekent ten aanzien van het hier bedoelde kind van de nabestaande of

van de verzekerde dat een nabestaande die samenwoont met een meerderjarig eigen, aangehuwd of voormalig pleegkind van de overleden verzekerde of een meerderjarig aangehuwd of voormalig pleegkind van hemzelf, geen gezamenlijke huishouding voert en dus aanspraak krijgt op een nabestaandenuitkering (artikel 14 en 15) of aanspraak behoudt op een nabestaandenuitkering (artikel 16) of dat zijn nabestaandenuitkering met ingang van 1 januari 1998 niet wordt verminderd tot 30% van het netto-minimumloon (artikel 67).

Ten aanzien van het hier bedoelde kind van de persoon die een gezamenlijke huishouding gaat voeren met de nabestaande betekent dit dat de nabestaandenuitkering ook eindigt indien de nabestaande een gezamenlijke huishouding gaat voeren met een nieuwe partner die tevens een meerderjarig eigen, aangehuwd of voormalig pleegkind in die huishouding inbrengt. Zonder de hier bedoelde toevoeging zou deze huishouding als meerpersoonshuishouding kunnen worden aangemerkt en zou de nabestaandenuitkering eerst eindigen op het moment dat het kind het huishouden verlaat. Voor deze laatste categorie nabestaanden kan dit, gelet op de inwerkingtredingsdatum van deze wet, leiden tot beëindiging van de uitkering op een datum gelegen tussen de inwerking-treding van de ANW en deze nieuwe bepaling. In verband hiermee is in artikel IV een overgangstermijn opgenomen.

Ter toelichting op de term meerderjarig voormalig pleegkind wordt tenslotte opgemerkt dat een pleegkind vanaf het moment van het bereiken van de meerderjarigheid strikt genomen geen pleegkind meer is. Om deze reden is gekozen voor de term meerderjarig voormalig pleegkind.

Onderdelen C, D en E (artikelen 14, 15 en 16 van de ANW)

In onderdeel D, worden aan artikel 15, eerste lid, van de ANW twee nieuwe onderdelen toegevoegd. Geen recht op een nabestaandenuitkering heeft de nabestaande die een gezamenlijke huishouding voert, tenzij het betreft een gezamenlijke huishouding ten behoeve van de verzorging van een hulpbehoevende (het nieuwe onderdeel d). Analoog aan artikel 16 wordt, ook in de jurisprudentie, aangenomen dat indien de nabestaande vanaf het moment van overlijden van de verzekerde een gezamenlijke huishouding voert (als gevolg van het overlijden van een persoon in een driepersoonshuishouden ontstaat een tweepersoonshuishouden) geen recht op een nabestaandenuitkering ontstaat. Nu in de ANW de mogelijkheid wordt geïntroduceerd dat een niet ontstane uitkering alsnog op een later moment kan ontstaan of een geëindigde nabestaandenuitkering weer kan herleven indien er geen sprake meer is van een gezamenlijke huishouding dan wel, in geval er sprake is van een gezamenlijke huishouding met een hulpbehoevende, er toch aanspraak bestaat op een nabestaandenuitkering, wordt het wenselijk geacht meer expliciet in de wet vast te leggen in welke gevallen er geen recht op een nabestaandenuitkering bestaat indien er sprake is van een gezamenlijke huishouding. Onderdeel D voorziet daarin.

In onderdeel E, onder 1, wordt in verband met het voorgaande aan artikel 16, eerste lid, onderdeel b, van de ANW een zinsnede toegevoegd zodat het recht op een nabestaandenuitkering niet eindigt indien de nabestaande een gezamenlijke huishouding ten behoeve van de verzorging van een hulpbehoevende voert.

Het nieuwe onderdeel e van artikel 15, eerste lid van de ANW (onderdeel D) ziet op de situatie dat de nabestaande wederom nabestaande wordt doch nu door het overlijden van de hulpbehoevende met wie hij een gezamenlijke huishouding ten behoeve van de verzorging van die hulpbehoevende voerde. In deze situatie ontstaat nu geen nieuw recht op een nabestaandenuitkering. Deze bepaling is met name van belang voor voormalig AWW'ers die niet onder artikel 67 van de ANW vallen. Artikel 67

voorziet immers onder andere in een overgangsbepaling ten behoeve van personen die zowel op de dag van inwerkingtreding van de ANW als op 31 december 1997 een gezamenlijke huishouding voeren. Voor nabestaanden die wel op de dag van inwerkingtreding van de ANW doch niet op 31 december 1997 een gezamenlijke huishouding ten behoeve van de verzorging van een hulpbehoevende voerden of deze op geen van beide data voerden (doch wel in de tussenliggende periode) ontstaat na het overlijden van de hulpbehoevende een nieuw recht op een nabestaandenuitkering. Dit nieuwe recht kan ongunstiger zijn. Voor voormalig AWWers betekent het feit dat geen nieuw recht ontstaat dat zij onder de werking van artikel 67 van de ANW blijven vallen. Voor de volledigheid wordt hier nog opgemerkt dat een persoon, die geen nabestaande is en die een gezamenlijke huishouding voert met een hulpbehoevende, na het overlijden van die hulpbehoevende wel recht kan krijgen op een nabestaandenuitkering op grond van de ANW. Deze persoon wordt immers nabestaande in de zin van de ANW.

In onderdeel C worden aan artikel 14 van de ANW twee nieuwe leden toegevoegd.

Het nieuwe vierde lid regelt het op een later moment ontstaan van het recht op een nabestaandenuitkering. Op grond van het nieuwe artikel 15, eerste lid, onderdeel d, ontstaat geen recht op een nabestaandenuitkering indien de nabestaande een gezamenlijke huishouding voert (tenzij het betreft een gezamenlijke huishouding met een hulpbehoevende). Op grond van het nieuwe vierde lid van artikel 14 wordt de nabestaande 6 maanden in de gelegenheid gesteld de huishouding zodanig vorm te geven dat er geen sprake meer is van een gezamenlijke huishouding. Er kan dan op een later tijdstip toch een recht op een nabestaandenuitkering ontstaan. In het nieuwe vijfde lid van artikel 14, wordt de SVB de bevoegdheid gegeven in individuele gevallen een langere termijn vast te stellen. Gedacht wordt aan situaties dat een van de partners van de gezamenlijke huishouding al wel aantoonbaar andere woonruimte heeft gevonden maar deze pas na de termijn van 6 maanden kan betrekken. Onderdeel E regelt in artikel 16 dezelfde materie ingeval de nabestaandenuitkering als gevolg van het voeren van een gezamenlijke huishouding is geëindigd.

Onderdeel F (artikel 17 van de ANW)

In dit onderdeel wordt in artikel 17 een nieuw tweede lid ingevoegd. Op grond van het eerste lid van artikel 17 wordt de nabestaandenuitkering vastgesteld op 70% van het netto-minimumloon. In afwijking van dit lid wordt de nabestaandenuitkering van personen die een gezamenlijke huishouding voeren ten behoeve van de verzorging van een hulpbehoevende vastgesteld op 50% van het netto-minimumloon. De hoogte van de nabestaandenuitkering in deze situatie is dan gelijk aan de hoogte van andere uitkeringen (vergelijk bijvoorbeeld de AOW) waarbij door twee personen een gezamenlijke huishouding wordt gevoerd.

Voor de volledigheid wordt hier nog opgemerkt dat, indien de hier bedoelde gezamenlijke huishouding ophoudt te bestaan, de nabestaande, mits hij nog steeds aan de voorwaarden voor het recht op een nabestaandenuitkering voldoet, hij (wederom) aanspraak krijgt op een nabestaandenuitkering ter hoogte van 70% van het minimumloon.

Onderdeel G (artikel 18 van de ANW)

Dit onderdeel corrigeert een omissie in artikel 18, tweede lid van de ANW. Op grond van artikel 9 van het Inkomens- en samenloopbesluit ANW wordt bij het bepalen van het inkomen rekening gehouden met de zogenaamde overhevelingstoeslag. Om die reden wordt ook bij de

bepaling van de vrijlating met deze overhevelingstoelage rekening gehouden.

Onderdeel H (artikel 24 van de ANW)

Artikel 24 regelt het einde van het recht op een halfwezenuitkering. Op grond van de huidige tekst van het tweede lid van artikel 24 eindigt deze uitkering indien de nabestaande de leeftijd van 65 jaar bereikt. In het algemeen zal de nabestaande met ingang van dat moment op grond van artikel 9, eerste lid, onderdeel c van de AOW een ouderdomspensioen ontvangen voor een ongehuwde met een kind jonger dan 18 jaar. Er zijn echter ook situaties denkbaar waarbij de halfwees in het huishouden is opgenomen van gehuwden (bijvoorbeeld bij de grootouders). Dit onderdeel voorziet in een zodanige wijziging van artikel 24 dat de halfwezenuitkering pas eindigt op het moment dat de nabestaande aanspraak krijgt op een bruto ouderdomspensioen voor ongehuwde pensioengerechtigden met een kind jonger dan 18 jaar.

Onderdeel I (artikel 25 van de ANW)

Dit onderdeel tot wijziging van artikel 25 regelt dat de halfwezenuitkering van de halfwees, bedoeld in artikel 1, onderdeel f, onder 2, wordt gekort met de financiële bijdrage die de verzorger van de halfwees ontvangt van de overlevende ouder waarbij het kind niet woont. Er zijn echter situaties waarbij die overblijvende ouder voor de verzorger of het kind onvindbaar blijkt te zijn of niet betaalt. De SVB kan in verband hiermee zelf een onderzoek instellen naar de woon- of verblijfplaats van die overblijvende ouder en om te bepalen of die een wettelijke onderhoudsplicht heeft. Indien het korten op de halfwezenuitkering tot onredelijke resultaten leidt (bijvoorbeeld doordat de overblijvende ouder, ondanks een rechterlijke veroordeling tot het bijdragen in het onderhoud van het kind, onvindbaar blijkt te zijn en zijn onderhoudsplicht niet nakomt) kan de SVB ervan afzien de halfwezenuitkering te korten met de verschuldigde financiële bijdrage.

Onderdeel J (artikel 26 van de ANW)

Dit onderdeel voorziet in wijziging van artikel 26 van de ANW ten behoeve van de situatie dat de wees, bedoeld in artikel 26, tweede lid, onderdeel c, een gezamenlijke huishouding voert ten behoeve van de verzorging van een hulpbehoevende (vergelijkbaar met de situatie dat een nabestaande een dergelijke huishouding voert). In dit artikel kan echter niet volstaan worden met een verwijzing naar de definitie van gezamenlijke huishouding ten behoeve van de verzorging van een hulpbehoevende. Deze definitie ziet immers slechts op nabestaanden als bedoeld in de ANW. In dit artikel is daarom, uitgaande van bedoelde definitie, een aangepaste definitie opgenomen. Hierbij is rekening gehouden met de feitelijke omstandigheden zoals deze zich, voordat het kind wees werd, kunnen hebben voorgedaan: de overleden verzekerde (een van de ouders van het kind) zal dan een hulpbehoevende in de huishouding hebben opgenomen; eerst nadat het kind wees is geworden zal het zelf een hulpbehoevende in de huishouding kunnen opnemen. De tweede situatie zoals die voor de nabestaande is opgenomen (een nabestaande (in casu zou dat betekenen een wees) die zelf hulpbehoevende is) is hier niet overgenomen. Deze wees kan per definitie niet voldoen aan de (andere) voorwaarde van het eerste lid, onderdeel c, namelijk dat zijn voor werkzaamheden beschikbare tijd grotendeels in beslag wordt genomen door het verzorgen van zijn huishouden.

Onderdeel K (artikel 31 van de ANW)

Dit onderdeel voorziet in een technische wijziging in artikel 31 als gevolg van de wijziging in artikel 17 van de ANW (onderdeel F).

Onderdeel L (artikel 32 van de ANW)

Dit onderdeel voorziet in een wijziging van artikel 32 van de ANW. Indien de nabestaandenuitkering op een lager bedrag dan het standaard bedrag van 70% van het netto-minimumloon is vastgesteld wordt de vakantieuitkering over die uitkering naar evenredigheid ook op een lager bedrag vastgesteld.

Onderdeel M (artikel 37 van de ANW)

Op grond van artikel 37 van de ANW kunnen bepaalde personen door de SVB aan een geneeskundig onderzoek worden onderworpen. Hieraan wordt in dit onderdeel een categorie toegevoegd, namelijk hulpbehoevenden. Deze toevoeging is noodzakelijk om te bepalen of er sprake is van een hulpbehoevende en of daar al sprake van was op het moment dat men (in het verleden) de huishouding is gaan voeren. Tevens is van de gelegenheid gebruik gemaakt de redactie van het artikel beter te redigeren.

Onderdeel N (artikel 66a van de ANW)

Gelet op de voorwaarde in artikel 66a, tweede lid, onderdeel c, van de ANW kunnen slechts personen die gehuwd zijn aanspraak maken op de in dit artikel bedoelde regeling. Het artikel ziet dus niet op personen die een gezamenlijke huishouding voeren maar ook niet op personen die hun partnerschap hebben laten registreren. Ter voorkoming van misverstanden wordt ten aanzien van deze laatste categorie in het eerste lid van dit onderdeel, voorzien in een correctie in onderdeel b, van het tweede lid, van artikel 66a van de ANW.

Zoals in punt 2.1 van het algemeen gedeelte van deze toelichting al uiteen is gezet, worden personen die voldoen aan artikel 66a, tweede lid, van de ANW en die, vanwege de gezondheidssituatie van hun echtgenoot geen of slechts tegen ongunstige voorwaarden een verzekering kunnen afsluiten tegen het ontberen van een nabestaandenuitkering, in de gelegenheid gesteld zich bij de SVB te melden voor het geval hun partner op of na 1 juli 1999 komt te overlijden. Dit onderdeel voorziet in het tweede lid in het treffen van een delegatiebepaling. In een algemene maatregel van bestuur zullen de hoogte van een te betalen bijdrage alsmede overige voorwaarden waaraan dient te worden voldaan, nader worden vastgelegd. Indien zowel artikel 66a als aan de algemene maatregel van bestuur wordt voldaan wordt de persoon die geboren is tussen 1 januari 1950 en 1 juli 1956, en die nabestaande wordt op of na 1 juli 1999, aangemerkt als geboren voor 1 januari 1950. Deze personen krijgen, onder dezelfde voorwaarden als andere personen die op of na 1 juli 1996 nabestaanden zijn geworden, recht op een nabestaandenuitkering.

In deze algemene maatregel van bestuur zullen tevens regels worden gesteld met betrekking tot de door de SVB verschuldigde vergoeding aan derden in verband met door hen gemaakte kosten bij de uitvoering van het besluit. Bedoeld wordt hier regels te stellen op grond waarvan de SVB verzekeraars een tegemoetkoming in de kosten kan verstrekken van een medisch onderzoek dat door hen is verricht bij het beantwoorden van de vraag of betrokkene onverzekerbaar is. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar punt 2.1 van het algemeen deel van deze toelichting.

Onderdeel O (artikel 67 van de ANW)

Zoals in punt 2.3 van het algemeen gedeelte van deze toelichting al uiteen is gezet zijn ten behoeve van voormalig AWWers op grond van artikel 67, achtste lid, van de ANW door middel van een ministeriële regeling afwijkende bepalingen getroffen van artikel 67, eerste tot en met zesde lid van de ANW. Daar het niet wenselijk is voor langere tijd door middel van een ministeriële regeling een afwijking van een wettelijke bepaling te treffen, voorziet dit onderdeel in het omzetten van die regeling in de wet (ANW) zelf.

Kort samengevat zien de wijzigingen in artikel 67 op de volgende punten: ledere voormalig AWW-er geboren voor of na 1 januari 1941 en al dan niet samenwonend op het moment van inwerkingtreding van de ANW, behoudt een nabestaandenuitkering van 30% van het netto-minimumloon. Nabestaanden die zowel op de dag van inwerkingtreding van de ANW als op 31 december 1997 een gezamenlijke huishouding voeren krijgen tot en met 30 juni 1998 (herleving van de nabestaandenuitkering uiterlijk met ingang van 1 juni 1998) de tijd deze samenwoning te beëindigen om zodoende weer aanspraak te krijgen op een nabestaandenuitkering van 70% van het netto-minimumloon. De datum van 1 juni 1998 is dezelfde datum als die in de ministeriële regeling was genoemd. Voor deze groep nabestaanden geldt dus een andere datum dan voor de groep bedoeld in onderdeel C en E (artikel 14 en 16) en artikel III. De nabestaanden bedoeld in artikel 67 van de ANW zijn immers reeds, op grond van de ministeriële regeling, in de gelegenheid gesteld hun volledige uitkering te laten herleven.

Voor de volledigheid worden op deze plaats nog twee opmerkingen toegevoegd:

Artikel 67 voorziet in het treffen van een overgangsbepaling. In de aanhef van het eerste lid van dit artikel is vastgelegd dat de vaststelling van het recht op uitkering dient te geschieden overeenkomstig de bepalingen van de ANW. Door deze verwijzing naar de overige bepalingen van de ANW wordt bereikt dat voor onderwerpen die niet expliciet in artikel 67 van de ANW zijn vastgelegd een voorziening is getroffen in andere bepalingen van de wet. Ten aanzien van de te gebruiken tariefgroep bij het bruten van de nabestaandenuitkering die gelijk is aan 30% van het netto-minimumloon dient derhalve te worden uitgegaan van de tariefgroep 2 die op grond van artikel 17, eerste lid van de ANW van toepassing is op de nabestaandenuitkering van 70% van het netto-minimumloon.

Onder punt 4 van dit onderdeel wordt de gezamenlijke huishouding van voormalig AWWers ten behoeve van de verzorging van een hulpbehoevende geregeld. Deze nabestaanden ontvangen een uitkering van 50% van het netto-minimumloon. Voor het gedeelte dat deze uitkering meer bedraagt dan 30% van het netto-minimumloon is wel de inkomenstoets van het eerste lid, onderdeel c, van artikel 67, van de ANW van toepassing.

In aanvulling op het voorgaande wordt wat betreft het ontstaan van een nieuw recht als bedoeld in artikel 67, eerste lid van de ANW, in het nieuwe tiende lid een uitzondering gemaakt. Er ontstaat geen nieuw recht in geval de gezamenlijke huishouding ten behoeve van de verzorging van een hulpbehoevende eindigt als gevolg van het overlijden van de hulpbehoevende die niet tevens al nabestaande was. Als gevolg van deze bepaling blijft een voormalig AWWer onder de voorwaarden van artikel 67 vallen. Tenslotte het nieuwe elfde lid van artikel 67 van de ANW. Dit lid beoogt dat deel van de AWW-uitkering dat op grond van het eerste lid van artikel 67 van de ANW is omgezet in een halfwezenuitkering, te beëindigen indien ten behoeve van de halfwees, bedoeld in artikel 1, onderdeel f, onder 2, een halfwezenuitkering wordt toegekend aan de persoon tot wiens huishouden het kind behoort. Zonder deze bepaling zou voor twee personen ten behoeve van hetzelfde kind aanspraak op een halfwezen-

uitkering bestaan. Gelet op de relatie tussen het kind en de overblijvende ouder ligt het voor de hand dat de overblijvende ouder dan zijn recht verliest. Met de term toegekend wordt bewerkstelligd, dat deze uitkering niet met terugwerkende kracht kan worden beëindigd indien het recht op halfwezenuitkering op een eerder moment ontstaat dan de datum van toekenning ervan. Overigens zal het niet in alle gevallen zo zijn dat de overblijvende ouder van de hier bedoelde halfwees een hoge AWW-uitkering ontving.

Onderdeel P (Artikel 71 van de ANW)

Het eerste punt is een technische correctie. Het derde lid ziet immers (door de verwijzingen) op de wezenuitkering en niet op de nabestaandenuitkering.

Het tweede punt ziet op de gezamenlijke huishouding van de wees, bedoeld in artikel 26, tweede lid, onderdeel c, van de ANW. In verband met het overgangsrecht eindigt deze uitkering om deze reden niet. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de toelichting bij onderdeel J (artikel 26)

Artikel II Wijziging Wet financiering volksverzekeringen

Dit onderdeel regelt dat de bijdragen in verband met de voorziening op grond van artikel 66a van de ANW en de hierop gebaseerde bepalingen ten gunste van het Nabestaandenfonds komen. In punt 2 wordt bepaald dat de lasten voortvloeiende uit hoofdstuk 8 van de ANW en de daarop berustende bepalingen uit het Nabestaandenfonds worden betaald. Deze laatste toevoeging is noodzakelijk in verband met de kosten die gemoeid zullen zijn met het uitvoeren van de algemene maatregel van bestuur op grond van artikel 66a van de ANW.

Artikel III Herleving nabestaandenuitkering in verband met gezamenlijke huishouding

In artikel I voorziet in wijziging van de ANW met ingang van de dag van inwerkingtreding van de ANW. Personen die een gezamenlijke huishouding zijn gaan voeren op of na 1 juli 1996 en wier nabestaandenuitkering als gevolg hiervan niet is ontstaan of is geëindigd voor inwerkingtreding van deze wet tot wijziging van de ANW zijn derhalve (achteraf gezien) feitelijk niet in de gelegenheid gesteld hun gezamenlijke huishouding te beëindigen om zodoende (weer) aanspraak te krijgen op een nabestaandenuitkering. Op grond van artikel III worden deze personen, tot 6 maanden na inwerkingtreding van deze wet alsnog in de gelegenheid gesteld hun gezamenlijke huishouding te beëindigen.

Artikel IV Overgangsbepaling in verband met artikel 3, zevende lid van de ANW

Dit artikel voorziet in een overgangsbepaling ten behoeve van nabestaanden die een huishouding zijn gaan voeren met een nieuwe partner die tevens een eigen, aangehuwd of pleegkind in de huishouding inbrengt. Dit kan tot eindiging van het recht op nabestaandenuitkering leiden. Artikel IV beoogt te regelen dat de eindiging van de nabestaandenuitkering eerst geschiedt zes maanden na inwerkingtreding van deze wet. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting bij artikel I, onderdeel B.

Voor de volledigheid wordt hier nog opgemerkt dat deze overgangsbepaling niet van toepassing is op de personen, bedoeld in artikel 67 van de ANW. Deze personen behouden immers een uitkering van 30% van het minimumloon.

Artikel V Overgangsbepaling in verband met artikel 67, achtste lid van de ANW

Zoals in het algemeen gedeelte van deze toelichting reeds is opgemerkt is ten behoeve van voormalige AWWers een ministeriële regeling getroffen. Ten behoeve van wijzigingen in de nabestaandenuitkering van voormalig AWW-ers per 1 januari 1998 zijn door de SVB beschikkingen afgegeven op grond van deze regeling. Met de inwerkingtreding van deze wet zal de ministeriële regeling worden ingetrokken. Artikel 67 van de ANW zal dan zodanig aangepast zijn dat er aan deze regeling geen behoefte meer bestaat. Om te voorkomen dat als gevolg van het voorgaande de wettelijke basis aan de door de SVB genomen beschikkingen komt te ontvallen en dat deze beschikkingen zullen moeten worden herzien, regelt artikel V dat deze beschikkingen worden aangemerkt als beschikkingen op grond van artikel 67 van de ANW zoals dit artikel luidt na inwerkingtreding van deze wet.

Artikel VI Inwerkingtreding

In dit artikel wordt bepaald dat deze wet tot wijziging van onder andere de ANW terugwerkt tot en met 1 juli 1996, de datum van inwerkingtreding van de ANW. Er zijn dus nabestaanden die als gevolg hiervan alsnog recht krijgen op een uitkering en dus na inwerkingtreding van deze wet over de afgelopen jaren een nabetaling zullen ontvangen over die periode.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
F. H. G. de Grave